

دستور تطبیقی

(فارسی - عربی)

تألیف

دکتر عباسعلی وفایی

(استاد دانشگاه علامه طباطبائی)

انتشارات سخن، تهران

سرشناسه : وفایی، عباسعلی، ۱۳۴۴ -
 عنوان و نام‌پدیدآور : دستور تطبیقی (فارسی - عربی) / عباسعلی وفایی
 مشخصات نشر : تهران: سخن، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۳۰۴ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۲-۶۰۹-۶
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا.
 موضوع : فارسی -- دستور زبان تطبیقی -- عربی
 موضوع : زبان عربی -- دستور زبان تطبیقی -- فارسی
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۱ و ۷/ع PIR۲۶۸۳
 رده‌بندی دبویی : ۴۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۸۶۹۶۴۵

انتشارات سخن
خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه
خیابان وحدت‌نظری شماره ۴۸
فکس ۶۶۴۶۲۸۷۵
www.sokhanpub.com
Email: info@sokhanpub.com

دستور تطبیقی

(فارسی - عربی)

تألیف دکتر عباسعلی وفایی

لبنوگرافی: کوثر

چاپ: دایره سفید

چاپ اول: ۱۳۹۱

تیراژ: ۲۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۲-۶۰۹-۶

مرکز پخش: خیابان انقلاب، تهران، مقابل دانشگاه، شماره ۱۲۲۴

تلفن ۶۶۴۶۵۹۷۰ - ۶۶۴۶۰۶۶۷

فهرست

۱۷	پیشگفتار
۲۱	مقدمه
۲۲	زبان چیست؟
۲۳	زبان‌شناسی
۲۴	زبان صرفی
۲۵	خانواده‌های زبانی
۲۶	تاریخ زبان فارسی
۲۶	زبان‌های ایرانی دوره باستان
۲۸	زبان‌های ایرانی میانه
۲۹	زبان‌های ایرانی نو:
۳۰	زبان پشتو
۳۰	زبان کردی
۳۰	زبان آسی
۳۰	زبان بلوچی
۳۱	زبان لری و بختیاری
۳۱	زبان گیلکی
۳۱	زبان طبری
۳۱	زبان فارسی
۳۳	تاریخ زبان عربی
۳۴	دوره‌های سه‌گانه زبان عربی

۳۷	 رابطه زبان‌های ایرانی با خانواده زبان‌های سامی
۳۸	 دستور زبان
۴۰	 دستورنویسی در ایران
۴۰	 الف: دستورنویسی سنی فارسی
۴۰	 ب: دستورنویسی جدید فارسی
۴۳	 تاریخچه دستورنویسی عربی و صرف و نحوهای مطرح
۴۴	 مکتب نحوی بصره
۴۴	 مکتب نحوی کوفه
۴۵	 کتاب‌های نحوی:
۴۵	 الکتاب سیبویه
۴۵	 تصریف مازنی
۴۵	 المقتضب
۴۵	 اصول النحو
۴۵	 سرالنحو
۴۶	 الخصائص
۴۷	 دستورنویسی جدید عربی
۴۷	 ابراهیم مصطفی
۴۸	 عبدالرحمن ایوب
۴۸	 مهدی مخزومی
۴۹	 شوقی ضیف
۴۹	 علل رواج زبان عربی در بین ایرانیان

۵۱	 زبان عربی و تصرّف زبانی ایرانیان از آن
۵۶	 واژه‌های فارسی در عربی
۵۹	 سره‌نویسان
۶۱	 مخالفان سره‌گرایی
۶۴	 فرهنگ لغت‌های مشهور فارسی
۶۶	 فرهنگ لغت‌های مشهور عربی
۶۹	 مقوله‌های زبان
۷۱	 الفبای فارسی
۷۲	 الفبای عربی
۷۵	 فصل یک: واحدهای زبان
۷۷	 واج
۷۷	 تعداد واج‌ها
۷۷	 اقسام واج
۷۹	 تکواژ
۷۹	 تکواژ آزاد قاموسی
۷۹	 تکواژ آزاد دستوری
۷۹	 تکواژ وابسته اشتقاقی
۸۰	 تکواژ وابسته تصریفی
۸۰	 تکواژهای عربی:
۸۰	 تکواژ قاموسی
۸۱	 تکواژ دستوری

۸۱	 تکواژ تصریفی
۸۲	 تکواژ اشتقاقی
۸۲	 واژه
۸۲	 ساختمان واژه فارسی:
۸۲	 ساده
۸۳	 مرکب
۸۳	 مشتق
۸۳	 مشتق مرکب
۸۳	 ساختمان واژه در عربی:
۸۴	 ۱- اسم ساده
۸۴	 ۲- اسم مرکب
۸۴	 ۲-۱- مرکب اضافی
۸۴	 ۲-۲- مرکب مزجی
۸۵	 ۲-۳- مرکب اسنادی
۸۷	 ۳- مشتق
۸۸	 ساخت واژه در زبان فارسی و عربی
۸۸	 گروه‌های فارسی و عربی
۹۴	 جمله
۹۶	 جمله ساده
۱۰۱	 جمله مرکب:
۱۰۱	 ۱- جمله مرکب همپایه

۱۰۴		۲- جمله مرکب ناهمپایه
۱۰۳		جمله‌های مرکب زبان عربی:
۱۰۳		جمله مرکب همپایه
۱۰۴		جمله مرکب ناهمپایه
۱۰۵		تأویل جمله‌های مرکب
۱۰۶		جمله اسمیه
۱۰۷		اقسام گزاره در زبان فارسی
۱۰۸		اقسام خبر در زبان عربی
۱۰۸		جمله فعلیه
۱۱۱		فصل دوم : فعل
۱۱۳		زمان فعل
۱۱۳		فعل ماضی
۱۱۴		فعل مضارع
۱۱۴		فعل مستقبل (آینده)
۱۱۵		چگونگی ساخت فعل در دو زبان
۱۱۶		عناصر فعل
۱۱۷		ساختمان فعل:
۱۱۷		فعل ساده
۱۱۸		فعل پیشوندی
۱۱۸		فعل مرکب
۱۱۹		فعل پیشوندی مرکب

۱۱۹	 عبارت فعلی
۱۲۰	 فعل‌های ماضی فارسی و معادل‌های عربی آن:
۱۲۰	 ۱- ماضی مطلق
۱۲۱	 ۲- ماضی نقلی
۱۲۱	 ۳- ماضی بعید
۱۲۲	 ۴- ماضی استمراری
۱۲۳	 ۵- ماضی مستمر (جاری).
۱۲۳	 افعال مضارع فارسی و معادل‌های عربی آن:
۱۲۳	 ۱- مضارع اخباری
۱۲۴	 ۲- مضارع مستمر یا جاری
۱۲۴	 ۳- مضارع التزامی
۱۲۵	 ۴- فعل مستقبل یا آینده
۱۲۶	 فعل معلوم
۱۲۶	 فعل مجهول
۱۲۷	 شیوه مجهول‌سازی در زبان فارسی
۱۲۸	 شیوه مجهول‌سازی جمله معلوم در زبان عربی
۱۲۹	 ناگذر و گذرا در فعل‌های فارسی و عربی
۱۳۱	 شیوه گذرا ساختن افعال ناگذر در دو زبان عربی و فارسی
۱۳۳	 نمود فعل:
۱۳۳	 نمود فعل‌های فارسی
۱۳۴	 نمود فعل‌های عربی

۱۳۵	وجه فعل
۱۳۷	افعال ناقص
۱۳۸	زمان افعال ناقصه عربی
۱۳۹	ارکان جمله‌های فعل اسنادی فارسی
۱۳۹	ارکان جمله‌های فعل ناقصه‌دار عربی
۱۳۹	معانی افعال ناقصه عربی
۱۴۰	شخص و صیغه افعال
۱۴۳	ظرفیت افعال
۱۴۳	ظرفیت فعل‌های فارسی
۱۴۳	۱- تک‌ظرفیتی
۱۴۴	۲- دو‌ظرفیتی
۱۴۵	۳- سه‌ظرفیتی
۱۴۵	ظرفیت افعال عربی:
۱۴۶	۱- تک‌ظرفیتی
۱۴۶	۲- دو‌ظرفیتی
۱۴۶	۳- سه‌ظرفیتی
۱۴۶	۴- چهار‌ظرفیتی
۱۴۹	فصل سوم: اسم
۱۵۱	مصدر
۱۵۱	تکواژ حاصل مصدر
۱۵۴	نشانه‌های اسم در عربی و فارسی

۱۵۷	 اقسام اسم فارسی
۱۵۸	 اقسام اسم عربی
۱۵۹	 اسم جامد و مشتق
۱۶۰	 اسم‌های مشتق زبان فارسی
۱۶۱	 اسم‌های مشتق زبان عربی
۱۶۲	 اسم مرکب و مشتق - مرکب
۱۶۳	 اسم نکره
۱۶۵	 اسم معرفه
۱۶۷	 اسم جنس
۱۶۸	 جمع در اسامی فارسی و عربی
۱۷۲	 اسم صوت
۱۷۳	 شبه‌جمله فارسی و اسم فعل عربی
۱۷۵	 مفاهیم شبه‌جمله‌های فارسی
۱۷۵	 برخی مفاهیم عاطفی اسم فعل‌های عربی:
۱۷۷	 صفت جمله‌ای یا جمله وصفی
۱۷۸	 جامد و مشتق در صفت
۱۸۰	 صفت تفضیلی و عالی و اسم تفضیل
۱۸۳	 صفت فاعلی و اسم فاعل
۱۸۵	 صفت مفعولی و اسم مفعول
۱۸۷	 حده صفت از حیث تعدّد
۱۸۹	 صفت از حیث جنس و شمار و معرفه و نکره

۱۹۰	 صفت از حیث تقدم و تأخر بر موصوف
۱۹۳	 فصل چهارم: ضمائر
۱۹۵	 ضمیر
۱۹۵	 ضمیر شخصی فارسی:
۱۹۵	 ۱- ضمائر شخصی منفصل (جدا)
۱۹۶	 ۲- ضمائر شخصی متصل (پیوسته):
۱۹۶	 الف- ضمیر متصل به اقسام کلمه
۱۹۷	 ب- ضمیر شخصی متصل فاعلی
۱۹۷	 اقسام ضمیرهای عربی:
۱۹۷	 ۱- منفصل:
۱۹۷	 الف- منفصل مرفوع
۱۹۷	 ب- منفصل منصوب
۱۹۹	 ۲- متصل
۱۹۹	 الف- متصل مختص فعل
۱۹۹	 ب- متصل مشترک در اسم و فعل و حرف
۲۰۲	 ضمائر اشاره و اسم‌های اشاره
۲۰۵	 ضمائر پرسشی و اسم استفهام
۲۰۷	 ضمائر مبهم و کنایات عربی
۲۰۸	 ضمیر مشترک
۲۱۰	 ضمیر مشترک تأکیدی
۲۱۱	 فصل پنجم: حرف

۲۱۳	حرف
۲۱۳	اقسام حروف در زبان فارسی و عربی
۲۱۳	حروف ربط فارسی
۲۱۴	حروف عطف عربی
۲۱۵	حروف اضافه فارسی
۲۱۵	حروف جرّ عربی
۲۱۶	برخی معادل‌ها در حروف اضافه فارسی و حروف جرّ عربی
۲۲۲	حروف عامل و غیرعامل عربی
۲۲۳	ساختمان حروف در زبان فارسی و عربی
۲۲۵	فصل ششم: نحو
۲۲۷	نهاد و گزاره / مبتدا و خبر:
۲۲۷	الف- نهاد فاعلی
۲۲۷	ب- نهاد مسندالیهی
۲۲۸	مبتدا و خبر (عربی)
۲۲۹	اقسام گزاره و خبر
۲۳۰	اقسام خبر (عربی)
۲۳۱	احکام خبر در زبان عربی
۲۳۱	فاعل و جانشین فاعل در زبان فارسی
۲۳۳	فاعل و نائب فاعل در زبان عربی
۲۳۵	مفعول / مفعول به
۲۳۷	مفعول به در زبان عربی

۲۳۹	قید علت و مفعول لأجله
۲۴۰	قید مکان و زمان و مفعول فيه
۲۴۳	قید حالت و حال
۲۴۵	تمیز در زبان فارسی و عربی
۲۴۷	۱- تمیز ذات
۲۴۷	۲- تمیز نسبت
۲۴۹	تنازع در زبان فارسی و عربی
۲۵۱	بدل:
۲۵۱	۱- اسم
۲۵۱	۲- گروه صفتی
۲۵۱	۳- جمله
۲۵۲	بدل (عربی):
۲۵۲	۱- بدل کلّ از کلّ (مطابق)
۲۵۲	۲- بدل جزء از کلّ (بعض)
۲۵۳	۳- بدل اشتمال
۲۵۴	منادایی
۲۵۶	اقسام منادی در زبان عربی
۲۵۶	۱- منادای عَلم
۲۵۶	۲- منادای مضاف
۲۵۷	۳- منادای نکره مقصوده
۲۵۷	۴- منادای نکره غیر مقصوده

۲۵۸	 متمم / جار و مجرور
۲۵۹	 ۱- متمم اسم
۲۵۹	 ۲- متمم قید
۲۵۹	 ۳- متمم قیدی
۲۵۹	 ۴- متمم صفت
۲۶۰	 مجرور به حرف جر
۲۶۱	 نقش اضافی (مضاف الیه)
۲۶۳	 اسم‌های دائم‌الاضافه
۲۶۶	 تعدد اضافه‌ها
۲۶۶	 اضافه در زبان عربی:
۲۶۷	 اضافه معنوی
۲۶۷	 اضافه لفظی:
۲۶۷	 ۱- اضافه فاعل به مفعول
۲۶۷	 ۲- اضافه اسم مفعول به نائب فاعل
۲۶۸	 ۳- اضافه صفت مشبیه به فاعلش
۲۶۸	 اضافه‌های عربی:
۲۶۸	 ۱- لامیه
۲۶۸	 ۲- بیانیه
۲۶۸	 ۳- اضافه ظرفیه
۲۶۹	 ۴- اضافه تشبیهیه
۲۶۹	 نقش جمله در زبان فارسی (ژرف‌ساخت):

۲۷۰	۱- وابستگی
۲۷۰	۲- متممی
۲۷۰	۳- قیدی
۲۷۱	۴- مضاف الیهی
۲۷۱	۵- مفعولی
۲۷۲	۶- نهادی
۲۷۲	نقش جمله در عربی:
۲۷۲	۱- جمله خبری
۲۷۲	۲- جمله حالیه
۲۷۲	۳- جمله مفعولی
۲۷۳	۴- جمله مضاف الیهی
۲۷۳	۵- جمله وصفی
۲۷۳	۶- جمله معطوفی
۲۷۳	۷- جمله فاعلی
۲۷۳	۸- جمله‌ای که در جایگاه نائب فاعل قرار می‌گیرد و محلاً مرفوع است:
۲۷۳	۹- جمله مبتدایی
۲۷۴	۱۰- جمله تأکیدی
۲۷۵	منابع
۲۷۹	فهرست‌ها

پیشگفتار

روابط تاریخی زبان فارسی و عربی به قرن‌ها و دوره‌های بسیار دور می‌رسد. در یک تقسیم کلی این ارتباط را می‌توان به دو دوره قبل از اسلام و بعد از آن تقسیم کرد. دوره پیش از اسلام، به جهت تسلط سیاسی ایران، زبان فارسی، زبانی غالب و اثر گذار؛ و دوره بعد از اسلام، دوره پذیرش بوده است. مطالعات مربوط به دوره نخستین بسیار ناچیز، اما پژوهش‌های مربوط به دوره بعد از اسلام فراوان و در حوزه‌های گوناگون است.

دانشمندان ایرانی مطالعات زیادی در زبان عربی داشته و در صرف و نحو و علوم بلاغی آن، کتاب‌ها نوشته‌اند و به جهت نیاز به دانش زبانی در تفسیر و بهره‌مندی از احادیث، توجه ویژه‌ای به زبان عربی داشته‌اند. تأثیر زبان عربی بر زبان فارسی، دوره‌های متفاوت و ناهمگونی دارد؛ باید اوج آن را در قرن‌های هفتم و هشتم جستجو کرد که نثر فارسی و گاه نظم شاعران، فراوان از واژگان زبان عربی متأثر بوده‌اند. به سبب همین اثرپذیری، در میان اندیشمندان تصور

قربانیت و خویشی دو زبان چنان جلوه‌گر شده بود که در قواعد حاکم بر دو زبان، دنبال اشتراک و وصل بوده‌اند. این نوع نگاه را می‌توان در تألیف دستور زبان فارسی جستجو کرد.

نگاه‌ها به رابطه زبان فارسی و عربی در میان اهل پژوهش یکسان نیست. گروهی بر آن بوده‌اند که باید زبان فارسی را از واژگان عربی پیراست و تا آنجا که ممکن است نشانه‌های آن را از زبان فارسی زدود؛ گروهی دیگر اندیشه متوسطی داشته‌اند و بر تأثیر و تأثر زبان‌ها از یکدیگر قائل بوده‌اند و وجود واژگان زبان عربی را به جهت روابط معنایی و مفهومی، موجب پویایی زبان فارسی دانسته‌اند و روش اعتدال را توصیه نموده‌اند. آنچه مسلم است این است که در زبان فارسی بسیاری از اصطلاحات ادبی، زبانی، نحوی، کلامی، فلسفی، فقهی و برخی دانش‌های دیگر، عربی است و نمی‌توان یکباره آنها را یکسره نهاد؛ به‌ویژه آنکه سال‌های سال در متن و بطن زبان و اندیشه سخنوران فارسی بوده‌اند.

این ارتباط چنانکه گفته شد دوسویه است. واژگان معرب فارسی در عربی شمار زیادی دارد و توجه به فرهنگ‌های المعرب که از سوی چند مؤلف فراهم شده است، میزان تأثر زبان عربی از فارسی را به خوبی نشان می‌دهد. آنها نیز هرگز بر آن نبوده‌اند که واژه‌های فارسی را از زبان عربی بایالایش کنند.

در بررسی‌های زبان‌شناسی، زبان‌های هم‌ریشه و هم‌خانواده در زبان‌شناسی تطبیقی مورد مطالعه قرار می‌گیرد و اشتراکات و اختلافات آنها در ساحات مختلف توصیف می‌شود و زبان‌های غیر هم‌ریشه در زبان‌شناسی مقابله‌ای مورد بحث قرار می‌گیرد.

زبان عربی از خانواده زبان‌های سامی و زبان فارسی از خانواده زبان‌های هندی - اروپایی است و از یک ریشه و خانواده نیستند و طبیعی است که در ذیل

زبان‌شناسی مقابله‌ای مورد مطالعه قرار گیرند، ولی به جهت تأثیر و تأثر تاریخی و عوامل دینی که این دو زبان را به هم نزدیک کرده‌اند این دو را می‌توان خویش‌سبی خواند که از خویش‌نسبی نیز نزدیک‌تر شده‌اند. به همین دلیل، در این پژوهش از اصطلاح تطبیق به جای مقابله استفاده شده است، گرچه اختلافات قواعد صرفی و نحوی دو زبان زیاد است.

این پژوهش سه بخش دارد: در بخش نخست به مسایل کلی دو زبان پرداخته شده است. تاریخ و ادوار زبان فارسی و عربی، تأثیر و تأثرات واژگانی، تاریخچه تدریس قواعد صرف و نحو عربی و دستور زبان فارسی و ذکر منابع معتبر و نیز به کتاب‌های لغت، صرف فارسی زبانان در واژگان عربی و بیان نظرات سره‌گرایان و طرفداران واژگان دخیل عربی در فارسی و دیگر مسایل پرداخته شده است.

در بخش دوم، مسایل آوایی و صرفی و واحدهای زبانی هر دو زبان مقایسه و اختلافات آنها برشمرده شده است. پس از آن به مقوله‌های زبانی و دستوری دو زبان پرداخته شده و اختلافات و اشتراکات آنها ناموده شده است. مباحث صرفی موضوعات فراوانی را در دو زبان شامل است. به جهت پرهیز از اطناب، به گزیده‌ای از مسایل برجسته پرداخته شده است.

در بخش سوم، موضوعات نحوی بررسی شده است. مسایل نحوی زبان‌های غیر هم‌ریشه متفاوت است، به همین جهت موضوعات نحوی این پژوهش، تطبیق‌های محدودی داشته است و به نقش‌هایی اشاره شده است که در قواعد نحوی دو زبان آمده و بعضاً دستورنویسان فارسی متأثر از نحو عربی بوده‌اند.

نهایت آنکه نگارنده مدعی نیست که پژوهشی کامل ارائه نموده است لیکن توفیق داشته است که نخستین بار مباحث جدیدی را در تطبیق قواعد دو زبان

بنگارد. امید است که پژوهشگران گرامی با تحقیق خود این راه را پی گیرند و پژوهش‌های سزاوارتری را عرضه دارند.

در پایان از همه عزیزانی که در فراهم آمدن این پژوهش مددکار اینجانب بوده‌اند قدردانی می‌نمایم، نخست از مدیر فرهیخته انتشارات سخن جناب آقای علی‌اصغر علمی که همواره مشوق و پیگیر کارهای علمی اینجانب هستند و از همکاران فاضلم آقایان دکتر محمدحسن حسن‌زاده نیری و دکتر علی گنجیان‌خناری و از دانشجویان دکتری آقایان بیات و حمیدفر و سرکارخانم‌ها قربانی و کاردان ایلداری سپاسگزارم که با مطالعه اثر، رهنمودهایی داشته‌اند و از سرکار خانم‌ها خادمی و حاتم‌آبادی و گلشاهی به جهت حروفچینی و صفحه‌آرایی کتاب قدردانی می‌نمایم و توفیق همگان را از خداوند بزرگ خواهانم.

عباسعلی وفایی

مرداد ماه ۱۳۹۱

مقدمه

رابطه زبان فارسی و عربی سابقه‌ای چند صد ساله دارد، رابطه‌ای تو بر تو و ناگسستنی. از آن حیث که زبان عربی زبان قرآن است و کلام آسمانی و الهی بدان زبان نازل شده است و دیگر آنکه زبان حدیث پیامبر گرامی اسلام (ص) وائمه هدی - سلام الله علیهم اجمعین - است، نظم و نثر فارسی سرشار از واژه‌های عربی و نیز تأثیرات قرآنی و حدیثی است. بعلاوه واژگان فقهی، کلامی، فلسفی، نجومی، ادبی و غیره که ریشه آن‌ها عربی است وارد زبان فارسی شده است. وام واژه‌های زبان فارسی از زبان عربی فراوان است و این فراوانی سال‌های سال دغدغه‌ای برای گروهی بوده است که معتقد بوده‌اند شمار فراوان واژگان عربی، زبان فارسی را در مخاطره قرار داده است. در گذشته تاریخی زبان فارسی، برخی به سره‌نویسی زبان فارسی و پالایش آن از واژه‌های عربی اعتقاد داشت‌اند و نوشته‌ها و آثار خود را با این اندیشه پدید آورده‌اند؛ گروه دیگری نیز در مقابل این پندار بر این بوده‌اند که واژه‌های وارد شده از زبان عربی، موجب قوام و استحکام زبان فارسی شده است و ایرانیان با نبوغ فکری و اندیشه خود این واژه‌ها را بومی ساخته و در غیر معانی اصلی به کار گرفته‌اند و در موارد بسیاری نیز از

واژه‌های عربی در غیر مقوله دستوری عربی آنها در زبان فارسی استفاده کرده‌اند؛ به عبارت دیگر لباس ایرانی به آنها پوشانیده و با این شیوه تهدید را از زبان فارسی برداشته‌اند.

هیچ زبانی بی‌نیاز از زبان‌های دیگر نیست و وام‌گیری زبان‌ها از یکدیگر چنانچه در حد متعارف باشد، طبیعی است و موجب پویایی زبان می‌شود. چنانچه زبان‌ها در تاریخ خود پیوندهای فراوانگانی نیز داشته باشند، این تأثیر و تأثرات طبیعی و غیر قابل انکار است. رابطه زبان فارسی و عربی از این نوع است و تنها واژگان، محور ارتباطی آن دو نیست.

زبان چیست؟

زبان نظامی بالقوه در ذهن اهل زبان است که با علائمی مشخص و قراردادی ارتباط بین انسان‌ها را میسر می‌کند. زبان دارای قواعد مشخصی است که با گذر زمان، در برخی عناصر قابل تغییر است. سوسور معتقد است که پدیده زبان هم از یک نظام مشخص و استوار برخوردار است و هم تحول گذشته را به همراه دارد، به این معنی که در هر لحظه پدیده زبان، هم نهادی موجود و هم محصول گذشته است (مدرسی، ۱۳۸۶: ۱۷۶).

زبان تنها وسیله یا مؤثرترین وسیله‌ای است که جهان اندیشه و دنیای درون ما را با جهان بیرون مرتبط می‌کند. زبان و الگوهای زبانی جهان با افکار و احساسات ما پیوند خورده‌اند که تجزیه آنها اغلب غیرممکن است (باطنی، ۱۳۷۳: ۲). زبان انسان دارای ویژگی‌هایی است که آن را از زبان حیوانات متمایز می‌سازد برخی از آنها عبارتند از: